

quendum putant inter Canonicos cathedrales et regulares, ut de varietate religionum dictum est tractatu præcedenti. Quidquid vero circa hoc sentiatur, hic ordo dicitur cœpisse in Apostolis, quatenus ordo clericorum per se in illis incepit, et ex parte retinuit finem illius Apostolicæ religionis, scilicet, quoad actiones quæ pertinent ad divina mysteria divinamque contemplationem. Ad eundem ergo modum non inepte dicere possumus S. Ignatium non tam novam religionem instituisse, quam eam, quæ in Apostolis fuit, etiam quoad proprium finem ejus, scilicet, Evangelii prædicationem, ac fidei propagationem et defensionem, instaurasse. Nam, licet verum sit, illum religionis modum, cum illo particulari fine, et mediis illi proportionatis, non fuisse continua successione conservatum in Ecclesia (quia certum est tempore, quo vixit B. Ignatius, nullam talem religionem clericorum fuisse in Ecclesia; quanto autem tempore post Apostolorum tempora duraverit, incertum etiam est), nihilominus videtur plane B. Ignatius excitasse religionem illi simillimam in his quæ substantialia sunt, scilicet in fine et mediis, atque adeo in modo vivendi, et imitandi Christum in ordine ad salutem animarum. Nam, sicut Apostoli professi sunt se relinquere omnia propter Evangelium prædicandum, ita etiam hujus religionis alumni; et sicut illi ad hunc finem peculiariter se Christo consecrarunt, ut quocumque vellet, eos mitteret ad salutem animarum procurandam, et post Christi mortem in eadem obedientia sub Petro manserunt, ita etiam hi ad eundem finem se Vicario Christi devovent. Ac denique sicut illi ob hanc causam Christum in exteriori vitæ genere communi, et in peregrinationibus continuis pro salute animarum imitati sunt, ita de his dixit Pius IV, in prima bulla sua: *Sicut nomen Jesu assumpserunt, ita opere, doctrina, et exemplis Dominum nostrum Jesum Christum imitari, et ejus vestigia sequi nituntur.* Ex quo principio ratio multarum rerum reddi potest, quæ in Societate aliquibus nova videntur, re tamen vera nova non sunt, sed renovata, aut ex illa prima antiquitate repetita, ut tali fini et tali modo religionis accommodata.

8. *Tertium corollarium.* — Ratio dubitandi in numero secundo solvitur. — *Quartum corollarium.* — Tertio, ex his facile solvitur ratio dubitandi in principio tacta, et quomodo non obstat dictæ resolutioni, plures esse in Societate non clericos. Nam in hujusmodi statu considerandum est id quod est per se,

non vero quod per accidens, ut D. Thomas dixit. Addo etiam considerandum esse id, quod est ratione sui, et quod est ratione alterius; nam, ab eo quod est per se, seu gratia sui, sumitur denominatio, et quasi species religionis, quæ clericorum esse dicitur. In Societate ergo status clericorum per se est, et gratia sui, ut explicatum est, et ideo ad solemnem professionem non nisi sacerdotes in ea admittuntur, ut dicitur etiam in Examine, cap. 1, § 8, ut lib. 6, cap. 1, numero quarto, afferemus. Illi vero, qui clerici non sunt, duobus modis in Societate recipiuntur: primo, ut in ea disponantur ad sacerdotium, et ad illum gradum Societatis, qui sacerdotium requirit, juxta illud Hieronymi, epist. 4 ad Rusticum: *Ita age in monasterio, ut clericus esse merearis, ut adolescentiam tuam nulla sorde commacules,* etc. Et ideo manifestum est non esse præter institutum religionis clericorum, hæc intentione recipere plures qui clerici non sint, alias conservari non posset, nec sacerdotes habere, qui pro dignitate sacerdotale munus exercerent, prout religiosos decet. Secundo modo recipiuntur laici in corporale seu temporale sacerdotum adjutorium, quia vel non expedit aut decet omnia hæc munera per sacerdotes exerceri, vel non expedit sacerdotes impediri a verbo Dei, et ministrare mensis, ut dicitur Actor. 6, tractabiturque inferius, in lib. 7, cap. 3, numero secundo. Unde opposita ratione contingit in religionibus clericorum, et monachorum; nam in illis, juxta antiquam et primævam institutionem, per se erant laici, clerici vero vel assumebantur, vel fiebant, quantum necesse erat ad spirituale regimen, vel adjutorium aliorum, ut in tractatu superiori visum est. In hac autem religione clerici sunt per se, ac ex primæva institutione; laici vero assumuntur, quantum necesse est ad temporale adjutorium vel sacerdotum, vel reliquorum etiam qui ad sacerdotium tendunt; nam hi etiam propter studiorum laborem temporalibus ministeriis ex professo vocare non possunt. Quarto, et ultimo, possumus ex dictis conjecturam facere perfectionis hujus instituti; sed de hoc paulo inferius, in cap. 7, dicitur commodius.

CAPUT VI.

UTRUM SOCIETAS CONTEMPLATIVAM VEL ACTIVAM VITAM AMPECTATUR.

1. *Quid sit activa, contemplativa, ac mista religio.* — Distinximus in superiori tractatu cum D. Thom. 2. 2, q. 188, tres ordines, seu species religionis; cum enim omnes tendant ad perfectionem charitatis, quædam illam quærunt per viam tantum contemplationis, quæ per se perficit amorem erga Deum. Aliæ illam inquirent per actiones amoris, et misericordiæ erga proximos; nam cum illæ etiam sint propter Deum, etiam charitas erga Deum illo modo perficitur. Aliæ denique utramque viam complectuntur, quorum vita mista dicitur ex contemplatione et actione. Est autem advertendum, ut supra tetigi, nullam esse posse in mortalibus hominibus congregationem adeo contemplativam, quin actioni etiam aliqua ex parte vacet, et corporalibus exercitationibus, ut constat ex Basilio, in Regulis fusius disputatis, regul. 35, cum tamen ejus religio maxime contemplativa fuerit. Et e converso nulla etiam esse potest religio adeo activa, quin aliqua de contemplatione participet, quia sine oratione et laude Dei nulla potest esse perfecta religio. Quapropter videri potest omnis religio esse mista; non tamen ita est. Nam aliquando religio per se solum intendit contemplationem; de actione vero solum id accipit, quod necessarium est vel ad disponendum hominem ad contemplationem, vel ad levandum tedium, vel ad sustentandum vel sublevandum ipsum mortale corpus, et hæc dicitur tantum contemplativa. Alia vero religio e contrario per se solum intendit actionem; de contemplatione vero tantum suscipit, quod vel ad actionem ipsam perfecte agenda necessarium est, vel certe ad reddendum Deo debitum ac religiosum cultum, et hæc dicitur pure activa, quia unaquæque denominatur ab eo quod est sibi proprium et peculiare per se intentum. Mista ergo dicitur, quando utrumque per se intendit proprio et speciali modo. Cum enim utraque vita per se honesta sit et amabilis, et aliquin inter se non pugnent, possunt simul propter se intendi; imo intendi debent, quantum et charitas veritatis et necessitas charitatis postulaverint, ut verbis utar Augustini, lib. 19 de Civitate, cap. 19. Et hoc genus vitæ dixit pertinere ad Prælatos Gregorius, in Pastor., part. 2, cap. 1, dicens: *Sit Rector in ac-*

tione præcipuus, præ cunctis in contemplatione suspensus. Quæ verba referens D. Thom. 2. 2, q. 182, art. 1, ad 1, ait: *Ad Prælatos non solum pertinet vita activa, sed etiam debent esse excellentes in vita contemplativa.*

Societatem ex vi sui instituti mistam religionem esse.

2. *Probatum assertio quoad eam partem quæ ad actionem pertinet.* — Dico ergo, Societatem ex vi sui instituti utrumque vitæ genus per se ac principaliter intendere, cum omni perfectione, quantum moraliter fieri potest. Quæ quidem assertio, quoad eam partem quæ pertinet ad vitam activam, multa probatione non indiget. Nam cum ad vitam activam pertineant omnes actiones quæ versantur circa proximum, et ex supra dictis satis in cap. 2 constet, principale munus hujus religionis esse spiritualem salutem et perfectionem proximorum procurare, et ad illum omnibus congruentibus mediis uti, manifestum est per se amplecti activam vitam, et cum magna perfectione illam profiteri. Et quoniam de spiritualibus actionibus, seu mediis, satis supra, in cap. 3, dictum est, hic solum addimus, religionem hanc non solum opera misericordiæ spiritualia, sed etiam corporalia ex vi sui instituti exercere, qualia sunt infirmos in xenodochiis visitare, consolari, et eis inservire, si necesse sit, adjuvare eos qui in carceribus detinentur, et similia, quæ distincte enumerantur in 7 part. Constit., cap. 4, § 9, ubi dicitur: *His corporalibus pietatis operibus, quantum spiritualia, quæ majoris sunt momenti, permittent, quantumque vires patientur, incumbent.* In quibus verbis magna perfectio hujus instituti quoad hanc partem considerari potest. Cum enim ea pars vitæ activæ, quæ ad spiritualem profectum ordinatur, multo excellentior sit, illa est primario ac per se in hac religione intenta. Quia vero alia pars, quæ pertinet ad subveniendam corpori, et per se honesta est ac necessaria, et multum etiam juvat ad spirituale lucrum animarum, ideo secundo, et quasi propter aliud hanc etiam partem amplectitur Societas, cum hac tamen moderatione, ut talia opera spiritualibus inserviant, vel saltem illa non impediunt, et præter hanc nulla adhibetur limitatio, sed potius adjungitur illa extensio, *quantum vires patientur.*

3. *Alterius partis difficultas proponitur.* — Ex his autem non solum videtur probari hæc pars, sed etiam difficilis redditur altera. Qui enim fieri potest ut cum tali genere vitæ acti-

væ simul esse possit perfectio vitæ contemplativæ per se intenta? Quamvis enim hæc dure vitæ, ex ea parte qua honestæ sunt et sanctæ, non sint contrariæ, sed sorores, ex ea tamen parte, qua una requirit otium, alia negotium, non videntur simul esse posse in gradu intenso, ut sic dicam, id est, in magna ac per se intenta perfectione. Quia, ut arguetur D. Thom. 2. 2, q. 182, art. 3, cum humana capacitas sit valde limitata, non potest simul intendere contemplationi summæ veritatis, et amoris ac dulcedini ejus, quod est otium vitæ contemplativæ, et operibus misericordiæ erga proximos, quod est negotium vitæ activæ. Qui ergo fieri potest ut Societas cum tanto negotio, et occupatione circa proximos, vitam contemplativam, non utrumque, sed per se ac perfecte conjungere valeat?

4. *Ostenditur tamen prædicta pars, Societatem per se etiam vitam contemplativam amplecti, primo ex ipsius instituti verbis.* — Nihilominus partem illam verissimam esse ex verbis ipsius instituti, et ex usu, ac rebus ipsis, et ratione etiam convincere possumus, Primum enim hoc mihi videntur significare verba illa B. Ignatii, in Examine, c. 1, § 2: *Finis hujus Societatis est non solum saluti ac perfectioni propriarum animarum cum divina gratia vacare, sed cum eadem, etc.* Nam huic perfectioni potissimum vacatur per otium vitæ contemplativæ, quod verbum ipsum *vacandi* indicat. Hoc etiam supponit in 3 parte Constit., cap. 1, § 10, cum inquit: *Doceantur quomodo ab illusionibus demonis in suis spiritualibus exercitationibus caveant; et infra: Ad veras solidasque virtutes insistant, sive plures adsint visitationes spirituales, sive pauciores.* Ubi præsertim agit de modo spiritualiter educandi eos, qui in probatione manent, quem constat majori ex parte per exercitia vitæ contemplativæ fieri in Societate. Nam statim in principio, in rebus spiritualibus instituuntur, et diu exercentur, in his præsertim quæ ad viam purgativam pertinent, et ideo primum experimentum novitiorum est, *in spiritualibus exercitiis mensem unum, plus minusve versari, id est, tum in examinanda conscientia et anteacta vita recogitanda, et confessione generali facienda, ac peccatorum suorum meditatione, tum in contemplatione rerum ac mysteriorum vitæ, mortis, resurrectionis et ascensionis Christi redemptoris nostri, tum etiam in oratione mentali et vocali juxta cujusque captum, prout in Domino edocti fuerint, se exercere, ut dicitur in Examine, c. 4,*

§ 10. Postea vero in discursu probationis, in his maxime spiritualibus exercitiis instruuntur, ad quæ pertinent frequens et debitus usus sacramentorum confessionis et communionis, devote etiam quotidie audire Missam, vel in ea ministrare; modus etiam legendi, meditando, et orandi cum fructu; et ideo in tertia parte Constitutionum, c. 1, § 20, providetur ut de his omnibus frequens sit sermo, et eruditio ac cura, ut non solum addiscantur et memoria teneantur, sed ut etiam exercentur; et adjunguntur illa notanda verba: *Omnes suum tempus rebus spiritualibus impendant, et devotioni quærendæ pro mensura divinæ gratiæ sibi communicandæ insistant.* Deinde hæc spiritualia exercitia, etiam studiorum tempore continuanda sunt, juxta easdem constitutiones. Quamvis enim propter studiorum laborem et occupationem aliquid de temporis diuturnitate, et de actionum spiritualium frequentia detrahatur, tamen illud onus, quod sufficiens ad majorem Dei gloriam videtur, imponitur; quod si perfecte servetur, ut in eisdem constitutionibus ordinatur, revera continet magnam perfectionem vitæ contemplativæ; ut sunt quotidiana lectio spiritualis, quæ merito a D. Thoma inter opera vitæ contemplativæ numeratur, 2. 2, q. 188, articulo sexto; quotidiana etiam oratio, et meditatio mentalis, saltem per integram horam; bis in die per quadrantem conscientiam examinare; sacrificio Missæ interesse; Rosarium Virginis, et alias proprias et peculiare devotiones, juxta confessoris vel superioris judicium, explere; quæ omnia in prædictis locis Constitutionum continentur, et in congregationibus generalibus postea aucta et confirmata sunt¹, et si necesse fuerit, augeri posse dicuntur a Præposito Generali, et in aliis etiam regulis sæpe commendantur. Post studia vero, cum hæc omnia a professis et formatis coadjutoribus servanda sint, nulla tamen limitatio eis adhibetur, quia, ut de illis in 8 p. Constit., cap. 3: *Tanquam certum ducitur eos viros spirituales futuros, et qui sic in via Christi Domini nostri profecerint, ut per eam currere possint, quantum corporis valetudo, et externæ occupationes charitatis, et obedientiæ permittent; et ideo subditur ibidem: Non videtur in his, quæ ad orationem, meditationem et studium pertinent, etc., ulla regula eis præ-*

Tertia part. Constit., c. 1, et 4 p., c. 4; et in 4 congregatione generali, can. 6, et in 7, decr. 25, n. 2.

scribenda. Additur vero ibidem in declaratione, nihilominus superioris curæ semper esse cavere, ne hujusmodi etiam personæ in spiritualibus exercitiis deficient vel excedant. taque, ex modo et providentia instituti satis constat ea, quæ pertinent ad vitam contemplativam, primum ac præcipuum locum in eo tenere.

5. *Secundo, ex usu et effectibus suadetur.* — Secundo, possumus hoc ex ipso usu et effectibus ostendere. Constat enim experientia generali, eos (generaliter loquimur), qui hoc institutum profitentur et observant, esse spirituales viros, multum in spiritualibus rebus instructos, et orationi atque contemplationi deditos; multosque cognovimus in hoc genere eximios, quia perfecte illud observare studuerunt; ergo signum est ipsum institutum ex primaria intentione sua in hunc finem tendere; nam in his rebus, quæ solum per occasionem, vel ratione alterius assumuntur, non solet vel tanta diligentia adhiberi, vel tam copiosus fructus universaliter vel ut plurimum colligi. Nec solum hinc elicitur intendere Societatem principaliter hunc finem, sed etiam habere media efficacissima et accommodatissima ad illum assequendum; nam (ut Christus Dominus dixit, Matt. 7) *ex fructibus arbor cognoscitur.* Possumus etiam addere aliam conjecturam, ex effectibus quoque sumptam, quia experientia etiam compertum est, fideles Societatis operarios ac prædicatores, alios etiam seculares inducere ad exercitium orandi et contemplandi, eosque egregie ad illud recte agendum instruere, et per Dei gratiam habere hoc peculiare donum illuminandi et dirigendi homines in hac vita spirituali, quæ principaliter contemplativa est. Ergo signum manifestum est, alumnos hujus religionis ex vi sui instituti contemplativos esse debere, et non quomodocumque, sed ita ut viros contemplativos possint efficere. Etenim, si in aliqua disciplina illud, 1 Metaph., cap. 1, verum est, *signum sapientis esse posse docere,* et si de aliqua etiam causa recte dicitur, *perfectiorem esse, cæteris paribus, quæ potest aliis se communicare, utrumque maxime verum habet in hoc genere causæ et doctrinæ.* Nam hæc via contemplativa adeo est spiritualis et interna, ut nemo possit de ea sapienter loqui, vel utiliter, ac sine magno periculo alios in ea instruere, nisi prius ipse illam didicerit, multumque expertus sit. Nam, licet theologica scientia necessaria sit, multumque juvare possit ad hoc spirituale et mysticum magiste-

rium, tamen sine proprio usu et experientia non sufficit; quia actiones et motiones vitæ contemplativæ specialiter pendent ex inspiratione et instinctu Spiritus Sancti, cujus peculiare modos et effectus *nemo scit, nisi qui accipit*, Apocal. 2. Neque etiam refert, quod in hoc genere doctrinæ homo non est principaliter doctor, sed minister Spiritus Sancti, qui principaliter docere debet; non est enim instrumentum mortuum, sed vivum, quod plantare et rigare debet consulendo, judicando et monendo; et ideo ut sit aptum instrumentum, oportet ut ad hujusmodi actiones, et scientiam, et experientiam habeat accommodatam. Spiritus Sanctus autem, licet pro sua potestate quocumque valeat instrumento uti, regulariter tamen, et secundum legem ordinariam, utitur ministris accommodatis, et optime dispositis ad tale ministerium. Et ita experientia compertum est, tum prædicatorem habere vim ad sanctificandas animas suo ministerio, quando ipse sanctus est, et sic de aliis; cum ergo eadem experientia nos doceat per hanc religionem Deum promovere in Ecclesia spiritum orandi et contemplandi, signum profecto est in ea parare sibi ministros aptos et accommodatos, recteque dispositos ad hoc ministerium.

6. *Tertio, idem ratione ostenditur.* — *Tria in fine Societatis consideranda.* — Tertio, ex hoc ipso effectu, illum ut finem considerando, colligere possumus rationem a priori hujus veritatis. Nam Societas, ut sæpe diximus, principaliter ordinatur ad propriam et proximorum perfectionem, in quo fine tria considerat. Primum est, perfectio propria, quæ principaliter consistit in unione ad Deum, et ex hac parte maxime requirit contemplationem. Secundum est perfectio proximorum. Est enim attente considerandum, in bullis et constitutionibus Societatis, non sine mysterio sæpius dici ac repeti, finem ejus non solum esse incumbere correctioni aut saluti, sed etiam perfectioni proximorum; unde ad finem hujus instituti pertinet proximum juvare, et instruere in his omnibus quæ ad hunc finem necessaria sunt; inter quæ potissimum locum tenet contemplatio; unde etiam ex hoc capite, necesse est ut hoc institutum eo prius tendat, ut suos professores faciat contemplativos. Tertium, quod hoc maxime declarat, est debitus ordo inter illa duo, sine quo ordine neutra perfectio, propria vel aliena, comparari poterit. Est autem hic ordo, ut prius perficiatur minister per quem alii perficiendi sunt, propter ea quæ in